

SEPARATNI OTISAK

IZ

»GLASNIKA ZEMALJSKOG MUZEJA U BOSNI I HERCEGOVINI«

XLIV. 1932. 2. (Str. 69—84.)

Biografija Mulle Mestvice i korespodencija Murad-kapetana Gradašćevića iz 1818—1819 godine.

Od Riza ef. Muderizovića.

U XIX stoljeću bilo je među muslimanskim stanovništvom u Bosni dosta učenih ljudi, ali srazmjerno vrlo malo takovih, koji iza sebe ostaviše pisanih djela, po kojim bi ih se potomstvo moglo sjećati. Većina ih je svršila nauke u Carigradu i bili su svestrano obrazovani, što se vidi po njihovim ogromnim privatnim knjižnicama sa stotinama knjiga raznih struka, koje ostaviše svojim nasljednicima, vakufu koje džamiji ili kojoj javnoj knjižnici. Kao primjer uzeću rahmetli Šaćir ef. Muidovića, sarajevskog muftiju za turske vlade, čija je knjižnica brojala nekih 400 raznih znanstvenih djela, većinom rukopisnih, uvezanih i dobro sačuvanih. Po knjigama od kojih sam neke pregledao, stvorio sam sud, da je rahmetlija bio rijedak naučenjak, obrazovan u raznim znanostima, uz fikh (šeriatsko pravo), što je bila njegova glavna struka. On je sve te znanosti zbio u sebe dok je živio i nažalost nije iza sebe ostavio nikakva esera (djela). Drugi primjer je bivši travnički muftija rahmetli H. Hazim ef. Korkut, koji premda je svršio svoje nauke u Travniku pred svojim ocem, rahmetli H. Derviš ef. Korkutom, također travničkim muftijom, a koji je uživao glas rijetkog naučenjaka u Bosni i Hercegovini, (umro u I deceniju XX vijeka) ostavio je također potomstvu krasnu knjižnicu, koja broji na stotine svezaka raznih znanstvenih djela. Rahmetli Hadži-Hazim ef. bio je svestrano obrazovan u raznim znanostima, a naročito u arapskoj literaturi i fikhu, i prigodom hadža u Meki, zadivio je svojim svestranim znanjem na glasu arapske naučenjake, s kojim je došao u dodir. Pa i on ne napisa nijednog djela. Ovim hoću da istaknem da imade dosta učenih ljudi, spremnih da napišu koje znanstveno djelo, no oni to ne čine, nego njihovom smrću ide s njima u grob i veliko njihovo znanje. Ali na protiv bilo je ljudi male naobrazbe i skromna znanja, koji ostaviše iza sebe po koje djelce, po kojem će ih se potomstvo sjećati i rahmet im predavati. Za primjer navešću Mulla-Mustafu Bašeskiju, koji je danas po svojoj kronici poznatiji od spomenutih muftija, premda je bio u svoje vrijeme čovjek, o kome je rijetko ko vodio računa. Isti takav bio je i Mulla-Muhamed Mestvica zvani Vrcanija¹⁾, o kome sam naumio ovdje koju progovoriti. Ja ću ovdje prikazati rahmetli Mulla-Mestvicu, po autentičnim podacima, do kojih sam došao iz njegovih bilježaka po knjigama i iz vlastoručnih pisama.

¹⁾ Poznat je među narodom »Vrcanija«, zato što se je pretstavio sam pod tim imenom žandarskoj patroli, koja je pošla da ga predvede na policiju za turske uprave zbog neke klevete, koja ga susrevši na ulici zapita za njegovo ime, a on im odgovori da se zove Muhamed Vrcanija a ne Muhamed Mestvica i tako im izmače.

Mulla Muhamed Mestvica (Vrcanija) rođen je u Sarajevu koncem 18 stoljeća u mahali »Sumbuluši«. Njegova loza, kako je to on lično zabilježio na početku jednog svoga perzijsko-turskog riječnika, koji se nalazi u arhivu zem. muzeja pod br. 1248 je ovo: Otac mu je bio Hadži-Ahmet, zvani Sumbul-imam, djed mu je Mustafa, pradjed Oruđž, šukundjed Nezir, prašukundjed Halil, a njegov otac Osman Kapudžija (vratar), koji se je rodio u Budimu. Njegov pradjed ili šukundjed biće da se je god. 1686 doselio u Bosnu, kada je Budim pao u austrijske ruke a muslimani protjerani iz Mađarske, kojom su gospodarili, nakon bitke na Mohačkom polju, punih 160 god. (1526—1686). Mula Muhamed bio je poznat među građanstvom, pod raznim imenima i nadimcima, kojim se je i sam rado potpisivao i uklesavao ih u svoj pečat, i to: Muhamed Názif, Muhamed Mestvica, Muhamed Vrcanija, Muhamed Kulik, Mula-Muhamed, Mullo Mestvica itd. Muhamed Nazif bio je po zanimanju pisar kod raznih šerijatskih sudova (mehćema) širom Bosne i Hercegovine, kako je on to sam svojeručno zabilježio u svojoj bilježnici¹⁾. Prama tog bilježnici rahmetlija je najprije služio kao pisar kod šerijatskog suda u Visokom god. 1813, te je u istom svojstvu premješten tokom iste godine u Počitelj. God. 1814—1815 služio je u mostarskoj mehćemi kao pisar, te je 1815 opet premješten u Visoko, a odatle iste godine u Derventu. God. 1816, premješten je šerijatskom sudu u Gračanicu, a god. 1817 imenovan je kadijskim zamjenikom za kotare Fojnicu i Kreševo. No slijedeće godine postavljen je za kadijskog zamjenika samo za Kreševo, odakle iste godine bi premješten za pisara najprije šerijatskom sudu u Zvornik, a onda u Donju Tuzlu, gdje osta kraće vremena. God. 1818 napustio je ovu službu i postao privatni sekretar gradačackog kapetana Muratbega, starijeg brata Husein-kapetana (Zmaja od Bosne), da mu vrši korespondenciju bilo službenu sa predstavnicima vlasti ili privatnu sa ostalim plemstvom Bosne i Hercegovine, koju je dužnost vršio sve do nagle smrti Murad-kapetana sa naročitim zadovoljstvom svoga gospodara. Nakon smrti Murad-kapetana (1821) vrati se u Sarajevo i postade javnim pisarem sarajevskog pučanstva, u iznajmljenom dućanu kod Merhemića Mesdžida. Tu je pisao narodu godinama molbe na vlasti i privatna pisma.

Prama bilješci na početku jednog inša-a (pismovnika koji se nalazi u arhivu zem. muzeja pod br. 1248), vidimo ga opet god. 1829 kao pisara šerijatskog suda u Zvorniku, a god. 1832 drugim pisarem šerijatskog suda u Banjoj Luci. Mullo Mestvica bio je u ono vrijeme prama svojoj okolini dosta učen i izobražen; turskim, arapskim i perzijskim jezikom dobro je vladao, bio je dobar kaligraf, a pisao je i pjesme i kronograme. Vrcanija je bio jako duhovit i šaljivdžija, kako se to vidi iz njegovih pisama, što ih je pisao svojim poznanicima i prijateljima u Sarajevo, služeći u provinciji. Bio je vrlo iskren čovjek. Nije mnogo mario za svjetsko uživanje, niti je bio pohlepan za novcem i bogatstvom, što je inače u ono doba mogao postići, kao pisar šerijatskih sudova i kao tajnik gradačackog kapetana Muratbega, (kojom prigodom je dolazio u saobraćaj s najvišom bosanskom aristokracijom). Iza sebe ostavio je nekoliko pisanih djela o džifru (gatanje po Džafer Sadikovoju metodi), o remlu Hazreti Alijinu i Hazreti Danijalovu. Djelce o gatanju na janjevoj lopatici (plečki), djelce o hiromantiji. A osim toga mnogo recepata za razne bolesti: za nerotkinje i o afrodizijacima. Osim toga bilježio je po svojim raznovrsnim knjigama i razne historijske notice, stavivši i datum kada ih je zabilježio. Ostavio je

¹⁾ Ovu je bilježnicu meni poklonio jedan moj prijatelj, koja sadržaje lijepih notica: o medicini, okultizmu čaranju, gatanju i t. d. koju ću jednom prilikom u prevodu objelodaniti.

krasnu knjižnicu sa biranim knjigama, kao i na stotine pisama i raznih dokumenata, koji su pohranjeni u džamiji Sumbuluši u jednom prozoru, od kojih je već dobar dio iščezao. Mullo se je interesirao i za okultizam, kao i za čaranja i opčaranja te je zabilježio i neke protučine. Ukratko Mullo je bio rijetka ličnost, koja je željela sve znati i sve što je mogao čuti i doznati on je to sve sebi odmah zabilježio i to većinom po rubu svojih knjiga. Naročito su interesantne njegove bilješke o izboru krasnog spola pri kupovanju robinja, te po kojim se znakovima raspoznaje krasni spol, koji je odgojiv za vrijednu suprugu i domaćicu, a od kojeg se čovjek mora kloniti i koje su u pogledu seksusa vrijedne i koje su antiseksualne. Osobito je interesantna njegova notica, kako se ima vladati duve-gija (mladoženja) prvu noć sa mladom (nevjestom), ako misli biti gospodarom u kući i da nebi pao i ostao cijelog svoga života pod njenom papučom. Vrcanija priča kada je bio pisarom kod Muratbega Gradaševića da je imao i tu zadaću da podučava malodobnoga Huseinbega Gradaševića, brata Muratbegova, u turskom krasopisu, pa piše kako ga je jednom prilikom radi kazne potegao za uho, kako je bio običaj u ono vrijeme kod nastavnika. Nu poslije kada je Husein-kapetan postao bosanskim valijom ističe, da mu se nije nikad smio pokazati na oči, bojeći se da mu se nebi osvetio i kaznio, što ga je svojevremeno potegao za uši. Husein-kapetana hvali kao vrlo darovita dječaka.

Pod stare dane bio je Vrcanija ponovo javni pisar u malom dućančiću kod Merhemića Mesdžida u blizini Careve Čuprije i bavio se pisanjem molbi i pisama, a ujedno je radio i pisao i u sarajevskoj mahćemi. Međutim u isto doba bio je i učitelj krasopisa u mektebu (školi). Bio je puka sirotinja što se vidi iz bilješke na kraju riječnika Lami Čelebije, gdje čitamo ovo: »Pošto je Muhamed Nazif ef (Mullo), učitelj krasopisa u školi, koji je zaposlen i u sarajevskoj mahćemi u važnim poslovima, ostario i iznemogao, trpi mnogo poteškoće dok dođe od kuće do mahćeme i obratno, a uslijed toga pokazuje se i zastoj u mahćemanskim poslovima. Da se tome stane na kraj, prinuđen je nabaviti stan na prikladnom mjestu u blizini čaršije. On bi želio kupiti kuću u blizini mahćeme u Muhurdarevoj ulici, koja se prodaje za 2000 groša, a on toga novca nema, niti ga je u stanju nabaviti. Da bi se bijednome i tužnome starcu pomoglo, umoljavaju se dolje u spisku popisana plemenita gospoda, da upišu svoj doprinos za kupnju rečene kuće u smislu svečeve izreke: »men kaza hadžete ehihi, kazijallahu teâlâ elfe hadžetihi« (tko podmiri jednu potrebu svoga brata, Bog će mu zato podmiriti njegovih hiljadu potreba)«. I zaista ova je kuća kupljena doprinosima plemenitih ljudi, a Mullo je u njoj proveo zadnje dane svoga života i u njoj sklopio oči, nešto prije početka maja 1864. Pokopan je u malom groblju pokraj puta na Ploči s južne strane Šejh Muhidinove džamije, dakle u istoj mahali u kojoj je i rođen. Njegov se grob može lako raspoznati po vodenim nišanima (nadgrobni spomenici). Na lijevoj strani bašlika (spomenik više glave) uklesan je mač sa gore okrenutim drškom, te onaj, koji nezna ko je Mullo Mestvica zaključio bi da tu leži jedan ratnik ili spahija, a ne skromni pisar šerijatskog suda.

Mehmed Nazif kao sekretar Murad-kapetana, sakupio je u jednoj uvezanoj bilježnici¹⁾ službena i privatna pisma što ih je pisao ispred Murad-kapetana raznim dostojanstvenicima i privacima Bosne i Hercegovine. Ovdje iznosim sva važnija pisma iz te bilježnice u prevodu, da se vidi kakovu je vidnu ulogu u ono doba

¹⁾ Zbirka se nalazi pod br. 72 u arhivu Zem. muzeja.

igrao Murad-kapetan u ovim krajevima. Čitalac ovih pisama uvjeriće se, da je Murad-kapetan bio iskren, pošten i pravedan čovjek, koji je svakom prilikom štitio sirotinju, a prezirao nasilnike i korupcionaše. On nije bio ambiciozan, a kao pošten čovjek mrzio je iz dna duše spletke i klevete, a u svakoj prigodi štitio je raju i sirotinju od nasilnika i gulikoža. Pisma br. 1—19 i br. 24, 27—31 su iz godine 1234 (31-X-1818—19-X-1819), br. 25 je iz godine 1235 (20-X-1819—8-X-1920), a br. 20—23 i 26 su bez datuma.

1

Gradačac 1234.

Čestitka solunskom valiji, Sulejmanpaši Skopljaku, sinu Mustajpašinu, povodom odlikovanja. Sjećajući se vaših usluga, koje ste od vjkada činili, molio sam Svemogućeg za Vaše cijenjeno zdravlje i sreću. Oдавно sam očekivao od Vas glas. Ovih dana primih Vaše cijenjeno pismo posretstvom pobožnog Šejh-Abdullah ef. Čolaka, iz kog saznadoh da Vas je Njegovo Veličanstvo iz svoje neizmjerne milosti, blagoizvolilo obdariti s nekoliko dlaka iz Svečeve brade, što me je neizmjereno obradovalo. Ta carska uzvišena milost, znak je prevelike naklonosti spram Vas. Ujedno saznadoh za Vaše unapređenje, na čemu Vam od srca čestitam. Budući se Šejh ef. opet tamo vraća, šaljem Vam po njemu ovo pismo i ljubeći Vam skut molim Vas da me i u buduće ne zaboravite sa Vašom milošću.

Vaš odani Murad-kapetan od Gradašca.

2

Gradačac 1234.

Čestitka Mustajpaši Šinekčiću¹⁾, novoimenovanom valiji bosanskom, kojom čestita imenovanje i moli ga, da mu ne zamjeri, što mu nije došao lično čestitati i ispričava se kako je silno zaposlen. Pismo mu šalje po poznaniku softe Mustafa ef., koji se tamo zaputio. Ujedno ga moli da i u buduće održi naklonost i milost spram njega, koju mu je oduvijek pokazivao.

3

Gradačac 1234.

Pismo čehaji valije Mustajpaše Šinekčića prilikom valijina premještaja, kojim hvali valijina djela i žali, što ostavlja Bosnu i ističe, da ga svo pučanstvo žali radi njegove pravedne uprave u Bosni.

4

Gradačac 1234.

Pismo nekom carigradskom sarafu (mjenjaču novaca), kojim ga ovlašćuje, da može na njegov račun izdati njegovu čovjeku Mehmed ef., koji tamo putuje i nosi ovo pismo, svotu od 1500—2000 groša i da istom bude pri ruci, ako mu još što treba.

¹⁾ To će biti Dervišpaša sin H. Mustajpaše Makranedžije, koji je god. 1817 naimenovan bosanskim valijom.

5

Gradačac 1234.

U pismu Mula-Abdiji Čati u Sarajevo, saopćuje, da je primio njegovo pismo poslano po Mula-Salihi i javlja mu, da mu šalje po istom Mula-Salihi 150 groša za knjigu »Velika Sinanija« i ispričava se, da zbog velikog posla nije mogao prije poslati spomenutu svotu i moli ga, da mu potvrdi prijem novca. Ujedno mu javlja, da je pisao glede Mula-Abdine tražbine, zborničkome kapetanu.

6

Gradačac 1234.

Pismo bosanskome tefterdaru, kojim moli, da mu, čim stignu u Travnik, pošalje nekoliko zidara za dogradnju tvrđave, dok je još vrijeme za rad. Dalje javlja da šalje 500 oka masla za valijinu kuhinju, što otpada na njihov kotar i traži potvrdu o primitku. Glede obroka (mâli-taksit) za valijino uzdržavanje i mubaširske troškove, nastojeće što prije sakupiti i poslati kao i ostatak masla, a sada to nije mogao učiniti zbog nestašice novca u narodu.

7

Gradačac 1234.

Pismo čehaji (pomoćniku) za odgodu njegove posjete valiji u Travnik. U pismu piše kako je saznao, da je čehaja pravedan i u svakom pogledu karakteran čovek, pa ga je zato zavolio, premda ga nije nikad vidio. Piše, da je primio po mubaširu (glasniku) valijinu bujultiju, kojom ga poziva, da krene u Travnik s mubaširima. Ističe da je običavao od uvijek prvi posjetiti valiju, mimo sve njegove prijatelje i drugove, ali kako je sada zaokupljen gradnjom carske tvrđave, na kojoj rade majstori i zidari iz Mostara, Maglaja i drugih kotareva, pošto nema ni jedne povjerljive osobe, koja bi to u njegovoj odsutnosti mogla nadgledati, kao i to što je primoran kroz 5—10 dana obračunati sa zaposlenim dnevnicima za 6 mjeseci, moli odgodu njegove posjete valiji i da mu valija nebi upisao u grijeh nedolazak, jer da je silom prilika prisiljen da zamoli odgodu, samo dok s majstorima i nadničarima obračuna. Napominje da je i prije čehaji poslao molbu, čega će se možda sjetiti, u pogledu odgode posjete i to s velikim sustezanjem i stidom, jer nije imao dobra pisara, koji bi bio u stanju napisati dostojnu molbu na Njegovu Preuzvišenost. Zato Muratbeg moli čehaju, da na lijep način i biranim riječima zamoli valiju za odgodu posjete kroz nekoliko dana dok obračuna s majstorima. A ako je valijina želja da ga odmah posjeti, neka mu to javi njegovu čovjeku, a on će se odmah pokoriti valijinoj zapovijedi i doći, jer ne žali ni vlastitog života za vjeru i državu. U ostalom moli čehaju, da se zato zauzme i izražuje mu svoju duboku zahvalnost.

8

Gradačac 1234.

Pismo Omerbegu Babiću, sarajevskom muteselimu o pobiranju desetine njegova zijameta. Primio sam Vaše prvašnje pismo, u kojem mi pišete, da budem pri ruci zakupnicima desetine Vašeg zijameta. Vrlo

dobro, od toga ne bježim. Nu ima nekojih pohlepnih zakupnika, koji protiv šerijatskih i zakonskih propisa traže od raje desetinu u novcu u mjesto u prirodi, čime raju muče, što se kosi s pravdom i šerijatom.. Poduzetnika neću ni ja niti ko drugi ometati, da utjera desetinu prema propisu deftera. I ovaj sadanji zakupnik, pokazao je neke nepristojnosti, na koje su se žitelji Vašeg zijameta prituživali; ipak sam ih umirio, te je on utjerao desetinu od svakoga koliko mu pripada, kako sam Vam i prije pisao. Pohlepni zakupnici dosta škode i Vašem ugledu, a i meni. Tim povodom dosađuju žitelji sa svojim žalbama na te pohlepne zakupnike. Iz Vašeg pisma razumije se, da ćete postaviti subašu, što je veoma obradovalo žitelje Vašeg zijameta. Nu potrebno je, bio to subaša ili nadglednik, da u vrijeme stigne u sela, a ne poslije vršidbe, da prošlogodišnje račune u dojučoj godini obračunava i time upropašćuje raju. Žitelji Vašeg zijameta i raja u skupu su meni došli i svi mole, da im se od Vaše strane postavi i pošalje subaša prije vršidbe, kako bi mogli odmah odložiti desetinu, a ne da dolazi subaša poslije vršidbe. To Vam i ja preporučujem, jer sam uvjeren, da je to bolje za ugled i ponos Vašeg zijameta. Vi možete raditi kako hoćete, jer je zijamet Vaš, a i raja Vaša. Ja sam jedino dužan, kao carski činovnik, koliko mi je moguće, štititi bijednu raju, što ću i činiti. Nadam se da ćete i Vi nastojati o blagostanju žitelja Vašeg zijameta.

9

Gradačac 1234.

Pismo Grači Ibrahim ef. o doprinosu kamena za tvrđavu. Na Gračinu pritužbu, da njegov čifluk u Slanome¹⁾ nemože podnijeti 14 kola kamena za carsku tvrđavu, ističe, da je ta količina kamena određena prema valijinoj naredbi, a po mišljenju vilajetskih dostojanstvenika i u saglasnosti kotarskog stanovništva. Njemu nije briga koliko je šerijatski sud odredio grade i koje vrste na selo Slano, je li to troja, četvera ili četrnaestera kola kamena, jer on neće upotrebiti ni jednog kamena u svoju zgradu. Njemu ne spada u nadležnost da oprašta, a ako je kome krivo, može se valiji žaliti, i on mu može oprostiti.

10

Gradačac 1234.

Pismo Mehmedbegu Drndi u Plevlje, u kom traži informacije o novoimenovanom valiji Mehmed Rušdipaši. Doznao je da novi valija Mehmed Rušdipaša, dolazi sa mnogom svitom u Bosnu i da je Bekirpaša krenuo put Vidina, a Hadži-Alajbeg polazi u Livno. Čudi se kako nema velikaša, koji bi se pobrinuli na putu za valijino ukonačište, što je to vrlo rijedak slučaj. Pita ga, šta je uzrok, da je Ebu Bekirpaša maknut s Bosne, kako je prošao sa novim valijom, kakav mu je postupak u saobraćaju? Traži, ako je moguće, da mu opširno javi šta je vidio i čuo o novom valiji, kakvo mu je vezirsko ponašanje i koliko imade uza se svijeta? Ovo mu pismo šalje po naročitom brzoteči i moli ga, da mu pošalje odgovor po istom što brže.

¹⁾ Valjda je ovo selo Sladna u gračaničkom srezu.

11

Gradačac 1234.

Pismo Mustajbegu u Petrovac, u kome piše, da se čudi, što od njega odavno nema nikakva pisma, kojem se nadao svaki čas, sjećajući se međusobnih prijateljskih veza. Piše kako je saznao od svog sluga, koji se je skoro vratio iz Travnika, da su se tamo bihački banditi skupa s Ahmed-kapetanom urotili protiv njega, te pošto ne zna, je li to istina ili nije, da je vrlo zabrinut. Traži da ga odmah o tom izvijesti i o svim novim događajima, naročito o Beširovićima i o Austriji.

12

Gradačac 1234.

Pismo Hadžiabdulkerimpašiću, u kojem mu piše, kako odavno nije od njega dobio nikakova glasa, pa se za nj veoma zabrinuo, jer tko ima prijatelja ima i neprijatelja, koji ne miruju. Savjetuje mu, da ne kreće na svoj zijamet, dok ne stigne novi valija u Travnik i dok se ne vidi kako će se ponašati. Misli, da valijin dolazak tamo nije prijatan, te da se on, Hadžikerimpašić, nalazi u brizi, što nije daleko ni od pameti. Ujedno mu piše, da bi svaka njegova žalost i tuga, isto i njega pogodila, uslijed čega mu piše i ovo pismo i moli ga, da mu ne zamjeri i ne upiše mu u nehajnost, što mu češće ne piše. Tome su pored svjetske svakodnevne brige i poteškoće, kao i opće onovremeno stanje. Ističe, da ovo pismo šalje po naročitom kuriru i savjetuje mu, kada ga pročita, neka se povuče u kraj i dok ne opazi bolje stanje i poboljšanje prilika u Bosni, da se ne ističe u javnosti. Nada se povoljnoj vijesti o njegovom zdravlju.

13

Gradačac 1234.

Pismo Alibegu Fidahiću o atmadžama i tapijama. Potvrđuje primitak pisma i dviju atmadža (kobac), jednu za se, a drugu, označenu na nozi čohanom tozlukom za Avdi bega. Piše, da mu se atmadža jako sviđa, jer je dobro dresirana. Primio je i tapiju Gazibegovića i upozoruje ga, da što prije pošalje i drugu, čim je primi od Rustembega. Ističe, da su mu Gazibegovići rodbina, kao što i Alibegu, i piše ko pomogne malodobnom i njega će Svemoguću pomoći i nagraditi.

14

Gradačac 1234.

Pismo tuzlanskom kapetan-begu, u kojem ga izvještava, da je primio njegovo pismo i novac u iznosu od 800 groša, što mu je poslao po Šaćiragi. Sadržaj pisma je razumio. Za poslani novac zahvaljuje mu i veli, da je stigao u pravo vrijeme i time se istakao kao pravi prijatelj. Od Svemogućeg želi, da mu ovakove prijatelje ne umanji. Što se tiče zadužnice, koju mu nije povratio, veli, da mu nije bila namjera, da je zadrži dok mu ne isplati ostatak od 439 groša, nego da nije imao vremena, da je potraži, radi toga što imade gosta Husejin-bega Beširevića. Ističe, da mu je stanje kapetanovo poznato i da se je u ovom pogledu vanredno pokazao, tim više, što je rok za isplatu dnevnica zidara i sto-

lara, utvrđen na Ilijin dan (Alidun), a za pokriće isplate, da su valjinom bujrul-tijom određeni neki prihodi zborničkog i gornjotuzlanskog kotara, kuda je spremio i svog čovjeka Derviša da pokupi te prihode. Od svega mu srca zahvaljuje, što mu je pritekao u pomoć u novčanoj neprilici i pita ga za njegovo cijenjeno zdravlje i nada se, da će ga svojim pismom opet obradovati.

15

Gradačac 1234.

Pismo jajačkom kapetanu Mustajbegu, kojim potvrđuje primitak njegova pisma po listonoši. Haračke teskere kotara Jajca i Banje Luke razdijeljene su na dva agaluka, koji agaluci pripadaju njegovim stričevićima, a ovi su odredili Mula-Mehmeda Orlovića za utjerivanje toga harača, kod koga je i popis imena. Čim se Orlović povрати predaće račune i popis svojim agama. Ako, age lično tamo ne krenu ili kome drugom ne dadnu u zakup taj harač, nastojće da se nikom, izim njemu (Mustajbegu), ne dadne u zakup harač jajačkog kotara. Zato, dok se Orlović ne vrati, ne može mu ništa pozitivno pisati, a svakako će nastojati, da mu to za ljubav isposluje. Koliko imade platežnih teskera (porezovnika) te koliko se imade unapred u gotovu za njih položiti i pošto će biti, čim to sazna od Orlovića, odmah će mu javiti kako stvar stoji.

16

Gradačac 1234.

Pismo ostrožačkom kapetanu Muratbegu u kom mu piše, kako je odavno iščekivao od njega vijest, te pošto nije dobio, da se veoma čudi i brine, a ujedno i uznemiruje. Ističe kako je u velikoj brizi za onamošnje stanje, te mu ovaj put šalje pismo po svojem pouzdaniku, u kojem ga pita za zdravlje i daje mu nekoje savjete. Kaže kada primi njegovo pismo i pročita ga, da će saznati i njegovu namjeru. Savjetuje mu da se zasad ne osvrće na zle namjere njegovih neprijatelja i ne zalazi s njima u sukob, već da se strpi i oprezno prati tok događaja. A ako mu njegovi neprijatelji uznemire njegovu raju (privrženike), da i u tom slučaju ne ulazi s njima u sukob, nego da se opet po mogućnosti strpi, jer će to po njega biti mnogo korisnije. Da o svemu onom, što mu neprijatelji učine, odmah obavijesti novog valiju. Napominje mu da se ne povjerava riječima svakojakih osoba, već prvo da se posavjetuje s onim ljudima, koji su bili upućeni i u tajne rahmetli njegova oca, te da se ravna po njihovim savjetima. Upozoruje ga, da se u svakom poslu posavjetuje i dogovara sa starijim pametnim osobama, što će mu biti od koristi, kako za njega, tako isto i za njegovu raju, a ne da radi po svojoj pameti. Veli kada shvati njegovu namjeru, nada se da će se ravnati po njoj i da će ljubazno postupati s narodom i okolinom.

17

Gradačac 1234.

Pismo bosanskom teftedaru, u kojem mu se žali na bjelinskog ajana Smailbega. U pismu veli: »Tu skoro kada su bili u Travniku svi bosanski prvaci na sastanku i vijećanju radi valjinog svrgnuća, svi su se listom povratili svojim domovima, da se bave svojim poslom. Jedini bivši bjelinski ajan Smailbeg zadržao se je u Travniku da bi ostvario gnjev i razdor, kojeg je zasnovao u svo-

joj glavi. Čudi se, da ga je on (teftedar) primio kao gosta u svoju kuću, čim je valija oputovao iz Travnika. I ja sam nekad pokazivao naklonost spram Smailbega, kao i Vi danas i nastojao, da mu u svakom njegovu pothvatu pomognem, ali sam ga napustio kada sam doznao za njegova nasilja i zulume i uvidio da na njega ne utiču ni savjeti za popravak, te da se ne može kaniti nasilja, koja su prouzrokovala i dala povoda pobuni žitelja bjelinskog kraja. Da bi se svima muslimanskim siromasima zagarantovala sigurnost, što spada u dužnost države, preprošli bosanski valija Derviš Mustajpaša naimenuje za bijelinskog ajana Dervišbega. Nu, pošto se je opet opazilo da Smailbeg ne miruje, već roviri i upliće se u ajanske poslove, bivši bosanski valija Mehmed Rudži paša, da bi sačuvao narod od propasti naimenuje Alibega Fidahića bjelinskim ajanom, mimoišavši njih obojicu. Svo stanovništvo bjelinskog kotara, muslimani i kršćani, tim su imenovanjem zadovoljni i na tom zahvalni. Međutim Smailbeg, da bi se opet dočepao ajanluka, kako bi se mogao osvetiti, on se još i danas nalazi u Travniku. Žitelji bjelinskog kotara, kao i oni iz bližnjih kotara, htjedoše saglasno, da se prituže jednim mahzarom (zajednička žalba) novom bosanskom valiji na nasilja, koja je Smailbeg počinio. Ali pošto je Smailbeg Vaš gost, osujetio sam to za Vašu ljubav. Ujedno moli teftedara, da opomene Smailbega, da se mane čeznje za osvetom i da mu naloži neka se vrati svome domu, gdje će se baviti svojim poslom. Ne daj Bože, ako se narod pobuni, teško će ga biti umiriti i s oružjem u ruci. Smailbeg se je i prije bunio protiv njegova brata Osmanpaše i s oružjem u ruci borio se protiv njega, te je vjerovatno, da on opet tako nešto snuje. Šalje mu srdačan pozdrav i želi mu zdravlje i veselje.

18

Gradačac 1234.

Pismo zborničkom mutesarifu Osmanpaši. U pismu ističe, da je primio ovaj put njegovo pismo skupa sa Smailbegovim i razumio izvadak sadržaja njegovog pisma, kao i opaku namjeru Smailbega. Veli, da se njega ni najmanje ne tiče, što je valijin zamjenik izdao ajansku bujruliju Smailbegu i da je on njemu (Osmanpaši) i usmeno i pismeno još prije izjavio, da se on neće miješati u ajanske poslove, jer da je ponašanje i vladanje obadvojice izvan šerijatskih propisa te prema fetvi (šerijatsko načelo), da su svi bezbožnici svih naroda jednog kova, te kada bi im bilo moguće, da bi oni zavadili cio svijet, jer im to leži u krvi. Ono što mu je Smailbeg pisao u pogledu kopileta, to je jedna lukavština, kojom hoće da podvali to zlodjelo izim svoje raje drugoj raji, kako bi je mogao globiti novcem, zastrašivajući ih kaznom i progonstvom i na taj se način obogatiti. Smail, u namjeri, da se obogati, upropastio je i rastjerao žitelje bjelinskog kraja. Isto tako i Dervišbeg, kada je po prvi put imenovan za bjelinskog ajana, zbog svoje pokvarenosti i lukavštine, raspisao je namet na bijednu sirotinju i raju u iznosu od 80 česa akči i tako svojim nasiljem raju dotjerao, da ona ne može više to trpjeti. Kaže, da se ne zna od njih dvojice koji je gori. Neka Svemoguću Bog nas sviju sačuva od njihovih podvala, laži i zlobe, te neka ih od nas udalji. Oni, što činili da činili, on neće da se u ništa miješa. Nastojmo mi skupa da vršimo našu dužnost koliko smo kadir (u stanju) u svim vanjskim poslovima u duhu zapovijedi našeg gospodara, bez ikakove pogreške. Nu ako želite, da se s njima združimo, ja nalazim, da je svakako bolje za nas, da ih napustimo i odrečemo ih se, jer će to za nas biti korisnije. Ja ostajem još na ovoj riječi, kako

sam Vam pisao prije 6 mjeseci, kada ste bili u Bjelini. Za njihove poslove nije potrebno obraćati se na njega (Muratbega), dok za druge poslove, ma oni bili i deset puta teži, stoji mu na raspolaganju i ističe, da će ih s Božijom pomoći obaviti. Na svršetku pisma naglašuje, da se je usudio prikazati istinu i njemu dostaviti, te kada to dozna, da će uvidjeti, da je jedini spas napustiti smutljivce i baviti se svojim poslom.

19

Gradačac 1234.

Pismo sarajevskom kadiji, u kome mu saopćuje, da je primio njegovo cijenjeno pismo, iz čijeg je sadržaja razumio, da je kršćanin Maksim došao u Brčko. Nu da je njegov (kadijin) glasnik, bez da mu se je prijavio i izvjestio ga o stvari, otišao ravno u Brčko. Kršćanin Mitar, čim ga je opazio, odmah se je sakrio i pobjegao na drugu stranu, a konja ostavio. Glasnik uzevši konja stigao je njemu (Murat kapetan) i ujedno podnio mu podnesak, u komu je naveo, da je Maksim bio ugošćen u Brčkom kod kršćanina Mitra, te da je Mitar tobože i udesio bjegstvo Maksimovo i pod tom sumnjom tužio Mitra. Veli da je on proveo izvide kod brčanskih žitelja i nije mogao ustanoviti ni najmanje krivice Mitrove, niti doznati u kojem je pravcu Maksim pobjegao. Međutim izvješćava ga, da je izdao nalog žiteljima brčanskog pristaništa, gdje bi se god Maksim pojavio u njihovom kotaru, da ga po želji i naredbi njegovoj (kadijinov) uhvate i strpaju u zatvor, o čemu će ga i izvjestiti. Saopćuje mu, da će svim silama nastojati da izvrši njegovu zapovijed. Veli, da mu piše ovo pismo, naročito, da bi doznao za njegovo cijenjeno zdravlje i moli ga, da ga i u buduću ne zaboravi.

20

Gradačac (bez datuma).

Pismo žiteljima brčanske palanke. Nakon pozdrava brčanskom imamu Šaćir ef., poštenim građanima i ostalim štovanim starcima, saopćuje im dobronamjerno slijedeće: Da bi se u njihovoj palanci stavili pod disciplinu i slovo zakona buntovnici i lopovi, moljalkali su ga, da on tamo lično dode i stvar uredi, što je i učinio. Upozoruje ih, da su mu tada svi solidarno zagarantovali, da čim se koji lopov pojavi, da će ga uhvatiti i kazne radi njemu dopremiti, a još k tomu određeno je nekoliko staraca, koji su zajamčili, da će stati na put lopovima. Međutim tu još skoro pokraden je dućan kršćanina trgovca Laze Jovanovića i iz njega odnešena mnoga roba i premda je njima svima lopov poznat, zauzimanjem nekolicine osoba, čija su imena poznata, zaštićeni su lopovi bez obzira na posljedice. Predbacuje im, da se nijesu žicali skupno istupiti i pokazati se nasilnicima u svadi, kada je šepavi Ibrahim udario šamar nekom inovjercu, ali ih pita zašto tako složno ne istupaju i pri pojavi lopova. Opominje ih, da to nije za njih dobar znak i da otvore oči.

21

Gradačac ...

Pismo Osmanbegu, zastupniku derventske kapetana, kojim mu saopćuje, da mu šalje po Muratagi divansku teskeru (valijina naredba) i jedan sened (potvrda) koju je primio prije tri mjeseca. Iz pisma će saznati prama

valijinoj potvrdi da je dio, koji spada na njihov kotar za popravak tvrđave, koja se popravlja po valijinoj naredbi, uvršten i razrezan skupa sa valijinim redžepskim taksitom (drugi šestmesečni obrok, što se je kupio od naroda za valijino uzdržavanje i administrativne troškove). Ističe da u njegovom kraju radi nestašice novca vlada velika poteškoća pri naplati toga prireza, pa ako je i u derventskom kraju takovo stanje, ne bi ga želio uznemirivati. Nu da bi mogao isplatiti nadnice zidarima i radnicima, koji su popravljali tvrđavu, potrebno mu je mnogo novaca, radi čega je u velikoj stisci i neprilici, te ističe svoje stanje, nastalo silom prilika, sa prijateljskim ovim pismom. Napominje mu, ako mu je ikako moguće, da mu, prama valijinoj potvrdi, stanovitu svotu pošalje po Muratagi, te da kod sebe zadrži valijinu potvrdu, a povrati mu divansku teskeru. I ovom prilikom izražuje mu svoje iskreno prijateljstvo.

22

Gradačac ...

Pismo čehaji bosanskog valije o daćama. Primio je po tataru (brzoteći) valijinu bujrultiju, u kojoj se naređuje da se do ramazana mjeseca pošalje ostatak masla građaničkog kotara, kao i II obrok za valijino uzdržavanje i mubašira, što sad zasad nije moguće taj novac sakupiti, jer je velika nestašica novca zavlada u narodu, a i kod njega je isti slučaj. Uz pismo šalje na uvida i valijinu bujrultiju glede isplate II obroka u iznosu od 750 groša za zakupninu duhana i piše, da nije u stanju sada to učiniti, pošto mu nedostaje novaca i moli čehaju, da nastoji, da se valija ne bi na njega rasrdio, a on će iz svih sila nastojati da do ramazana to sve po mogućnosti uredi.

23

Gradačac ...

Pismo bosanskom tefterdaru o popravku tvrđave. Primio je pismo tefterdarovo i razumio ga. Javlja mu, da je s bujrultijom valijinom poslao čovjeka u Počitelj, da mu dovede 20 majstora za popravak carske tvrđave. Pribavio je svu potrebitu gradnju, nu pri ruci ima samo 11 majstora i to 4 domaća i 7 iz Maglaja. Kada mu oni iz Počitelja stignu, opet neće biti dostatno, pa moli, da mu tefterdar pošalje još iz Jajca 10 majstora. Ujedno moli tefterdara, da uzme u zaštitu bijednog Tursuna i da mu pri sudenju pomogne u granicama zakona, jer veli da je na pravdi Boga oklevetan.

24

Gradačac 27 zilhidže 1234 (17/X 1819).

Pismo veleučenom i presvijetlom sarajevskom muftiji Česriću ef., u kojem mu saopštava, da je ovaj put primio njegovo pismo, koje je i isčekivao, da bi doznao za njegovo cijenjeno zdravlje. Veli, da je razumio sadržaj pisma. A što se tiče tapije na zemlju, koju je naslijedila Nefisa iz palanke Modriča, ističe da ga je o tom izvjestio i sahačija H. Ibrahim, onako kako je navedeno u pismu. Upozoruje ga, da vlasnik zemlje Hadži-Alajbeg jednom u 3 godine dolazi na zijamet, a pokadikat šalje i svoje ljude, te veli ako bi on lično ovamo stigao, da bi za njegovu ljubav (muftijinu) utrošio sve sile, da bi božijom pomoću tužno srce Nefisino razveselio. Nu ako se pojave njegovi pripadnici, oni

ne mogu ništa obaviti, jer je on, H. Alajbeg, koji ima pravo za izdavanje tapija. Međutim veli da će nastojati da od H. Alajbega, po njegovoj želji pribavi tapiju, te uzda se u Boga, da će u tom i uspjeti. U nadi da bi doznao za njegovo cijenjeno zdravlje (muftijino) Muratbeg piše ovo pismo, moleći ga da ga i u buduće ne zaboravi blagosloviti i izvijestiti o svom zdravlju, što će ga mnogo razveseliti.

25

Gradačac 1235.

Pismo fočanskom kadiji Čohadžiću beg efendiji. U pismu ističe, da one intimne prijateljske veze, koje je naslijedio iza rahmetli (blagopokojnog) mu oca, pošto se s dana na dan povećavaju, iščekivao je radosni glas o njegovu (Čohadžića) zdravlju. Međutim pošto je Božijom providnošću od davnina njegov (Muratbegov) lični pripadnik Osman ef. Mudezirović iz Gračanice, koji je poznat kao poštena, pravedna i moralna ličnost, naimenovan kadijom u Cernici (Gacko) i koji se je zaputio na svoje mjesto, šalje mu po njemu ovo pismo s naročitom namjerom da dozna za njegovo cijenjeno zdravlje, što mu spada i u dužnost, kao starom prijatelju. Ujedno ga moli, da ga i u buduće ne zaboravi, već da ga obavijesti o svom zdravlju preko putnika, koji tamo dolaze i odlaze.

26

Prijateljsko pismo fočanskim agama. Ponosna braćo age! Želim Vam od Svemogućeg zdravlje i veselje. Ja se čudom čudim, što od Vas ne dobih ni glasa, ni pozdrava od kako ste se Božijom pomoću, sretno povratili svojim domovima. Došlo je vrijeme i nagrade i kazne za one muke i patnje, koje ste i Vi, a i mi pretrpjeli u tvrđavi, u koju smo bili prije odvedeni protiv šerijata, a po nalogu valijinom. Vjerovatno biće da sam i pogriješio u mom postupku s Vami, što je dalo i povoda Vašoj srdžbi, čemu se nijesam nadao na moj čovjekoljubivi postupak s Vami. A da bih Vam to iskazao i zapitao za Vaše zdravlje i okolnosti, šaljem Vam pismo ovaj put po mome vjernom i ljubaznom prijatelju Osman ef. Mudeziroviću, koji se je zaputio u Cernicu na kadiluk, gdje je naimenovan. Ljubazna braćo! Božijom milošću kada primite pismo i saznadete sadržaj, nadam se, da ćete me svakom prilikom pismom obradovati i o Vašem zdravlju obavijestiti.

27

Gradačac 1234.

Pismo zborničkom mutesarifu (okružniku) Osmanpaši.

Primio sam Vaše cijenjeno pismo, koje ste mi ovaj put poslali po Ahmet-čajuš i potpuno razumio sadržaj. Ono što pišete, da je pobjegao bjelinski kadija, zbog Smailbega i valijinog čohadara (otpravnik), istina je, da je bjelinski kadija prenočio jednu noć u konaku Ibrahim ef. Uzuna u Gračanici. No da li se je vami pritužio s mahzarom (zajedničkom pretstavkom) na bjelinskog ajana Dervišbega, o tom pošto nemam sigurnog glasa, vjerovatno biće da nije istina. Onaj, koji vam je opisao Smailbega, biće da se je poslužio laži, jer kolikogod je Smailbeg podao, vjerovatno, neće biti u onolikoj mjeri, uolikoj su ga vama opisali. Ako nalazite za shodno, možete se pritužiti preko Smailbega, to vi znadete, ali nije umjesno pri-

tužiti se i na Čokadara, jer je i on jedan od valijinih unutarnjih čohadara, koji je određen i delegiran po valijinoj naredbi, te ako se strpite i to odgodite, vjerovatno ishod će za vas biti bolji. Slušaj moj poštovani brate! Kako ja razumijem, još i sada su vjerovatno kod vas ugledni, bjeljinski ajan i Mula-Mehmed iz Bjeline, te ako se vi povjeravate njihovim govorima, mislim da se ne bi mogao naći njima ravan drugi lažov, koji bi bio u stanju izmišljati laži. Ako se bude povjerovalo govorkanju Bjelinaca, neće nikada manjkati nesloge. Još k tomu nije umjesno i povjeravati se niti slušati ni svojih pripadnika, jer ako se čovjek povede po njihovim iskazima, i to daje povoda pobuni i razdoru, jer vaši pripadnici, kada se ponapiju, u pijanstvu mnogo govore. Ja vas u toliko upozoravam, da moja pamet ne može da uvidi, da će biti dobra i sreće, ako biste se oslanjali na govore i laži bjeljinskih žitelja i vaših ljudi, što može jedino da dovede do razdora. Zato je potrebno, da se u svakom pogledu vladate pametno i po šeriatskim propisima. Nekoji vele, da je kadija pobjegao, što nije mogao da gleda zlodjela, koja čine izaslanici glasnik baš-čajuš i Smailbeg. Zar vam nije kazao ono, što sam ja još prije rekao Ahmet-čajušu, da vam kaže o osobi baš-čohadara, koji je dugo vremena boravio kod vas? Zar nijeste znali kakav je čovjek baš-čajuš? Kada saznadete od Ahmet-čajuša nekoje naše razgovore i poruke, koje će vam sada Ahmet-čajuš iskazati, nastojte odele, da razpoznate one osobe, koje žele ocrniti vaše ime i čast, i zapamtite prijatelje. Razmišljajte posljedak u svim poslovima, te se prema njemu vladajte. U nadi da ćete me radosnim glasom utješiti, oslanjam se na vašu plemenitost i naklonost.

28

God. 1234.

Prijepis odgovora tefterdar¹⁾ ef. Murad-kapetanu. Ono što mi pišete za bivšeg bjeljinskog ajana Smailbega, da on ovamo boravi, i da ga ja zagovaram, te da sam ga primio sebi i u konak (u goste), koji je postao moj pripadnik, za koga sam se zauzeo, da mu isposlujem i ajanluk, kao i za Vašu molbu, to me je jako iznenadilo. Pomenuti Smailbeg od davnina je potpuno pripadao Vašoj ekselenciji i da je bio Vaš pripadnik svakom je to bilo poznato, što Vi sada želite, da pripišete meni Vašem prijatelju. Ko Vam je god kazao, da ga ja štitim i da sam se angažovao, da mu pomenuti ajanluk isposlujem, taj je učinio glupost, budući da sam ja obaviješten o ponašanju Smailbegovu i o njegovim nasilnim postupcima i okrutnostima spram sirotne raje, koje su prešle svaku granicu. Ko god bio ajan, bio to Smailbeg, Dervišbeg ili Alibeg, pošto je svaki od njih dobivao to mjesto sa ogromnim podmićivanjem i ulizivanjem, da bi se oboгатio, te i jedan kao i drugi dobivali su to mjesto posredstvom nekih ličnosti, na koje su se oslanjali. A čim su postali ajanima smatrali su imetak raje kao

¹⁾ Ovaj tefterdar ef. je naše gore list, Derviš Sulejman beg Vilić iz Travnika, otac poznatog timarskog tefterdara Ahmetbega Vilića. Po sadržaju pisma sudeći, rekao bi čovjek, da je pisano iskreno, nu međutim samo je to zamka, da se Muratbeg namami u Travnik, jer je plan za njegovo smaknuće već bio uređen skupa sa Smailbegom, bivšim bjeljinskim ajanom. I čim je novi valija Ali Dželaludinpaša stigao u Travnik u svoju rezidenciju, odmah je Muratbeg bio pozvan u Travnik odakle se više živ nije ni vratio, već je bio žrtva spletke svojih licemjernih prijatelja i svoga pravičnog karaktera. A da je tefterdar ef. volio i mito ucjenjivajući nekoje osobe, to se vidi i iz njegovih ličnih pisama, koja postoje, a u kojima se traži od jedne osobe 10.000 groša za carsku riznicu kao prilog, nu na njegovu adresu, s prijetnjom, ako se ta svota njemu ne dostavi, da mu on ne odgovara za njegov (dotičnog) život.

ratni plijen, te su silom pobirali ogromne daće, koje nijesu zakonom propisane, a koje su dijelili međusobno. Ova njihova nasilja pošto su bjelodana i koja su siromašnu rajū uništila i razselila, kako bi se čovjek mogao zauzimati, da bilo koji od njih postane ajanom. Na prvom mjestu neka Svemogući kazni Smailbega, a i druge neka kazni prama počinjenim djelima. Ako je Alibeg ajan, njega do sada nije niko svrgnuo, te ako ga hoće sirotinja i raja to im niko ne smeta. A ako žele, slobodni su za to se obratiti i s prestavkom i na novog valiju, što će Vašeg prijatelja, neka mi je Svemogući svjedok, i obradovati. Nu što se tiče Vaše želje u pismu, da bih ja izagnao odovud Smailbega, on se ispričava za svoj boravak ovdje, da imade mnoga potraživanja od žitelja bjelinskoga kotara, kao i dugova, radi čega ga vjerovnici ne puštaju u miru, te je isto kao uznik bio prisiljen u Bjelini u kući sjediti. On mi je odgovorio, da neće nikud odavde ići dok ne stigne valija i dok mu se ne izjada na njemu učinjene nepravde, te dok ne podnese molbu i ne nade sredstvo, kako bi naplatio svoja istinita potraživanja, koja mu duguje stanovništvo. Što se nas tiče, mi nijesmo navikli da sprečavamo poslovne ljude od pritužaba na Visoku Portu, te stoga izvinite me, što ja ne mogu Smailbega protjerati iz Travnika. Bogom se kunem, da mi nije nikad ni na pamet došlo, da bih ja Smailbegu isposlovao da on dobije ajanluk. Jer oni, koji i trunku imaju vjere, neće sebi dozvoliti, da se osramote, davajući nasilnicima u ruke mač od vatre, da njime nište rajū i robe im imovinu kao plijen. Dragi prijatelju, u pogledu ove stvari nemoj ni najmanje da sumnjaš i da vodiš brigu. Podajte slobodu sirotinji i raji neka ona traži koga hoće za ajana. A dužnost je i domaćih patriota, da i oni pomognu siromašnom narodu, kako bi se onaj imenovao ajanom, koga narod traži podastrtom molbom na novog valiju. Moja je iskrena želja, da se na ovaj način postupi. Pitajući za cijenjeno zdravlje i ovom prilikom primite izraz mog iskrenog poštovanja.

Sulejman
bos. tefterdar

29

Gradačac 1234.

Zvorničkom mutesarifu (okruž. načelniku) Osman paši.

Visoko Preuzvišeni gospodine!

Ovaj put primio sam po Ahmetu meni poslano Vaše cijenjeno pismo, kao i prepis preuzvišenog fermana, te jednu prejasnu bujruldiu, te sam se nakon pročitavanja neizmjereno obradovao. Neka Svemogući ovjekovječi našeg Premilostivog cara, njegovu sreću i pobjedu, a vama neka pomogne, da uspije blagotvorno u svim vašim poslovima, Amin! Sada se osvrnimo na sadržaj vašeg cijenjenog pisma, kojeg sam razumio. Ono što želite u pogledu Bjeline, mi nemamo vremena, da o tom opširno pišemo, nego će Vam to usmeno saopćiti Ahmet-Čauš, kao i našu preporuku za vaš posao. Onaj barut, što ga je poslao Alibeg, kada je stigao ovamo, isti dan nahrupio je iz Sarajeva sahačija Hadži Ibrahim sa šišanama. Da bi se taj barut prokušao, dadasmo ga slugama zagrijanim za šišane. Nu kada su gadali na nišan, ispostavi se da je to lovački barut, takav da kada bi se toga baruta metnulo 5 drama u pušku ili u šišanu i u lovu puklo na lisicu, da ne bi mogao taj barut probiti ni lisičije kože. A po mjeri kada bi se njime top napunio i ispalio, ne bi mu se čuo ni glas. Od Alibega se ne može šta bolje ni iščekivati. Obećao sam tamo doći, te, ako Bog da, kada dodem, pregledaću ostatak računa od baruta skupa sa

bratom kapetan-begom. Kada sam pogledao iskaz knjiga, kojeg ste mi poslali, da li su dva Kur'ana s perzijskim pismenima?, jer nijesam mogao razumjeti iz sveščića. Korice od Muhamedije, kojim su pismenima pisane i da li su lijepe, izvolite me o tom opširno obavjestiti. Bogu hvala, da ste opet potvrđeni na Vašem položaju, što vam ovim pismom čestitam i pitam za cijenjeno zdravlje, u nadi da ćete me opet pismoim izvjestiti o vašem zdravlju i blagostanju, što odvisi o vašoj plemenitosti.

Vaš iskreni brat

Murad-kapetan

30

Gradačac 1234.

Pismo kadiji u Gračanici. Stigao je Vaš podnesak, te sam razumio sadržaj i Vašu želju. Kakova je tolika bojazan! Da bi se pronašao Omer Helić, dostatno je u sela poslati muraselu (poslanicu), da se uhvati, gdje se god pronade, živ ili mrtav, te radi zaslužene kazne, da se meni dopremi. Vi dobro znadete, da ja božijom voljom u pogledu kažnjavanja nijesam aljkav, a niti je moj postupak spor kao Vaš. Ističete, da je lasno pronaći softu i brata mu, ali da je teško ih dopremiti, te da se nemožete sada time baviti. Velite, ako budu umakli u planinu, nemoguće ih je pronaći. Razumije se, da se Vi bojite i ustručavate prihvatiti ih za skut, što svjedoči, brate, da nemate pameti.

Murat
gradački kapetan

31

Gradačac 1234.

Čehaji¹⁾ Preuzvišenog valije!

Na temelju lažnih prijava Presvijetlom valiji protiv Omer ef., pisara donjo-tuzlanskog šerijatskog suda, od strane njegovih neprijatelja, stigla je valijina bujrultija, da se on dopremi u Travnik. Kada je stanovništvo za tu bujrultiju doznalo, obratilo se je na valiju s mahzarom (zajednička molba) i zamolilo za njegov oprost i pomilovanje. Pošto se nije niko od građana protivio takovoj molbi Nj. Preuzvišenost valija usvojio je to njihovo jamstvo za njegovo ispravno ponašanje. Međutim radi istraživanja i izvida nekih potrebnih specijalnih pitanja, stigla je druga valijina naredba, napisana povrh mahzara, da se gorepomenuti Omer ef. što prije u Travnik dopremi, čemu je i udovoljeno. Njegov otac, koji je pobožan i učevan čovjek, jedino se bavi predavanjem i savjetovanjem pučanstva, što je poznato i žiteljima kotara, a zbog susjedstva i množina ljudi našega sreza okoristila se njegovom dobrotom i znanjem. Budući da se i ja s njim poznajem, zamolio me je, da se ja zauzmem za njegova sina i vas zamolim, da vi posređujete za nj kod valije i lijepim riječima zamolite za njegovo pomilovanje, ako je štogod pogriješio kao pogrešljivo ljudsko biće. Otac mu navodi, da je Omer ef. po prirodi stidljiv, a ujedno pošto nije ni dorastao za razgovor i doticaj sa valijom, moli vas kao i ja, da ga vi kod valije zagovorite i uzmete u zaštitu kako bi vašim posredstvom bio oprošten, ako imade kakvih grešaka. U nadi da ćete se smilovati i pomoći bijednom Omer ef., šaljem Vam ovo pismo i ljubim Vam skut.

¹⁾ Čehaja znači valijin zamjenik.

Zavičajna zbirka

929

MUDERIZOVIĆ R.

Biografija

929 Mestvica M.

0087097

NARODNA I UNIVERZITETSKA
BIBLIOTEKA TUZLA

COBISS

